

Gidsengids

IVN ENSCHEDE

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

Colofon

De Gidsengids van IVN Enschede verschijnt 4 x per jaar.
Voor meer informatie zie: www.ivn.nl/afdeling/enschede
en www.facebook.com/IVNEnschede

Redactie en Facebook

* Celia Horst-Geijtenbeek

Burgemeester Stroinkstraat 375 - 7547 RH Enschede
tel. 053 434 36 48 - email: celia@jfhurst.nl

* Tineke Eitink-Doornhein

Website

* Jan Willem Visschers

tel. 053 476 55 35 - email: jwvisschers@gmail.com

* Erika van Oldeneel - email: erika1961@hetnet.nl

Drukker

* Editoo B.V. te Arnhem

tel. 085 773 774 2 - www.editoo.nl

Lidmaatschap IVN

Aanmelden en opzeggen per email via secretariaat
Contributie per jaar leden € 24,00; huisgenoten € 6,00
Minimale jaarbijdrage donateurs is € 15,00.

IBAN: NL05 INGB 0000 8388 83 t.n.v. IVN afd. Enschede

Bestuur

Voorzitter

* Hanneke van Dorp

Wooldrikshoekweg 104

7535 DD Enschede

053-4780392

email: hanneke_van_dorp@planet.nl

Secretariaat

1e secretaris

* Nico van Diepen

Bouwhuishorst 23

7531 EZ Enschede

06-47270894

2e secretaris

* Dirk van de Wetering

NIEUWE EMAIL: IVNenschedesecretariaat@gmail.com

Penningmeester

* Dirk Nijenboer

Van Riebeekstraat 95

7535 ZJ Enschede

053-4311364

email: dendirk@home.nl

Algemeen bestuurslid

* Pim Bosman

Voortsweg 48

7523 CH Enschede

053-4322965

email: whbosman@hetnet.nl

Van harte welkom bij IVN Enschede

IVN, Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid, is een organisatie met ca. 180 afdelingen in Nederland en ca. 18.000 vrijwilligers. IVN heeft als doel mensen bij de natuur te betrekken en jong en oud laten beleven hoe leuk, leerzaam, gezond én belangrijk onze natuur is.

Onze afdeling IVN Enschede telt momenteel ca. 80 leden. Zij zetten zich in op het gebied van milieu, natuureducatie en duurzaamheid. Vooral door het stimuleren van natuurbeleving willen we onze liefde en kennis voor de natuur delen. Tevens organiseren we speciale bijeenkomsten voor onze leden en donateurs. Per kwartaal ontvangen zij het afdelingsblad de "Gidsengids".

Zin om vrijblijvend eens te komen kijken, mee te doen met onze activiteiten of lid worden? Dan kun je contact opnemen met ons secretariaat. Je bent van harte welkom!

Werkgroepen

- * Schoolwandelingen
- * Grijs, Groen en Gelukkig
- * Heemtuin
- * Vliegbasis Twenthe
- * Internationale School IST
- * IVN infokraam
- * PR & Communicatie
- * Publiekswandelingen

In dit nummer

- 3 Van de voorzitter
- 4 In memoriam Henk Eitink
- 5 Spoorfietsen en wandelen naar het Plukreef
- 6 Jaarlijks IVN uitje
- 7 Witte kwikstaart en een vogelvoederproject
- 8 Slootjesmiddag in de Esmarke
- 11 Voorbereiding bijzondere wandeling
- 12 Op safari in je achtertuin
- 14 Personeelsuitje De Posten
- Een verrassing van Annabelle
- 15 Word jij ook schoolwandelgids?
- 16 Tiny Forest voor...
- Zonnig feestje in de Heemtuin
- 18 Hartjes en tasjes aan een steeltje
- 19 De herfst in een gedicht...
- 20 Wesp spin
- 21 Goed nieuws
- Van de redactie
- 22 Agenda

Coverfoto Erika van Oldeneel

Van de voorzitter

September kent soms van die heerlijke dagen: zonnig en niet te warm na een vochtige, wat mistige ochtend. Eindelijk geschikt weer om in de tuin te werken na die lange, hete en weer veel te droge zomer, of heerlijk weer voor een schoolwandeling in het Aamsveen. Ik was nooit zo'n liefhebber van de herfst, iets met vallende blaadjes en het vooruitzicht van donkere dagen... Maar september leer ik te waarderen om die heerlijke dagen, die je eigenlijk niet meer verwacht had en die je daarom krijgt als een cadeautje.

De dag van ons uitstapje was het weer wat minder mooi, maar we hadden zo veel geluk dat het alleen regende toen we binnen zaten en op de terugweg. Mede daardoor, maar natuurlijk vooral door de goede voorbereiding door de organisatoren was het een prachtige dag! Bedankt organisatie-commité! Er staat een mooi verslag verderop in dit blad. Er zijn natuurlijk meer verslagen van activiteiten. Heel leuk is ook dat één van onze gasten op de slootjesdag een verslagje ingestuurd heeft, zo horen we het ook eens van een ander!

In deze gidsengids kunt u een Engels gedicht lezen, een prachtig gedicht in best moeilijk ouderwets Engels. Ik had er een woordenboek voor nodig en kon daarin niet alles zo goed vinden. Toch kan ik het aanbevelen. Zelfs als je hier en daar een woordje mist proef je de mooie herfstige of nazomerse sfeer!

Het artikel over vogels gaat deze keer over de witte kwikstaart. Een informatief en persoonlijk stukje van Nico. Heel leuk zijn ook de vele natuurfoto's en belevenissen van de leden in hun eigen tuin in deze Gidsengids. Wie ook iets leuks ziet in zijn tuin: laat ons mee genieten met foto's of alleen in woorden.

En dan nog: vergeet vooral niet 10 oktober in de agenda's te zetten, want dan is de lezing van de Watergraaf en dat belooft een heel interessante avond te worden.

In deze Gidsengids herdenken we ook Henk Eitink, de man van Tineke, die deze zomer overleden is. Wij kennen hem vooral als natuurfotograaf, van de vele prachtige foto's in de Gidsengids. Maar natuurlijk fotografeerde Henk bij IVN activiteiten ook weleens mensen. Camera's kunnen wel eens storend zijn. Ik vond het opmerkelijk dat Henk met zijn camera nooit storend was. Hij was gewoon op zijn bescheiden manier aanwezig en maakte foto's, heel mooie foto's, soms ook van mensen. We missen hem en wensen Tineke veel sterkte.

Hanneke van Dorp

Boomkikker in natuurlijke habitat - Michiel Deiman

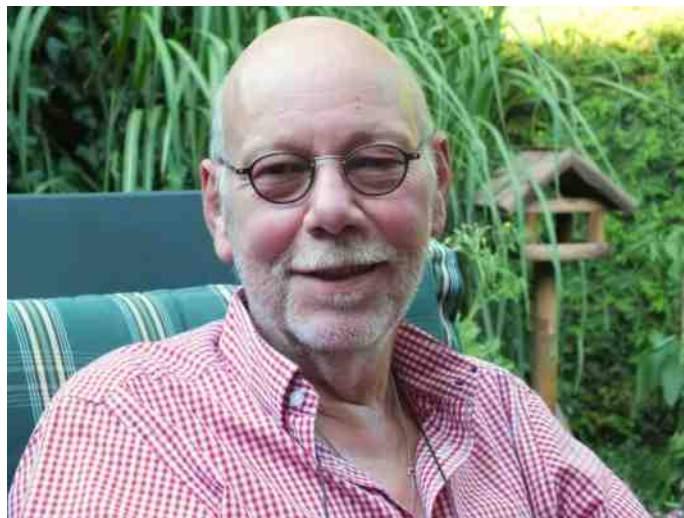
In memoriam Henk Eitink, natuurfotograaf

Op 2 augustus overleed Henk na twee jaar lang te hebben moeten leven met een nare ziekte die hem steeds meer belemmerde in zijn functioneren.

Ik heb Henk mogen kennen als een betrokken mens die op een bijzondere manier de natuur wist te vangen met zijn camera. Menig Gidsengids werd voorzien van zijn prachtige foto's. En als ik terugdenk aan al die keren dat Tineke en ik aan hun eettafel zaten te werken aan alwéér een Gidsengids, dan kijk ik er met een glimlach op terug als ik bedenk hoe Henk gevraagd én ongevraagd ons altijd weer voorzag van tips en adviezen.

Henk vond het belangrijk dat de foto's het verhaal zouden vertellen. En Henk was dan ook heel erg blij toen de Gidsengids langzaam aan steeds meer kleur kreeg. Eerst alleen de omslag, later zelfs ook nog een heel aantal pagina's aan de binnenzijde!

Henk ging ook altijd graag mee met de uitstapjes die werden georganiseerd vanuit onze afdeling. En altijd had hij dan ook zijn camera mee. Ook dan hielp hij graag anderen om nóg mooiere plaatjes te schieten. Ik leerde van hem anders te kijken. Het was leuk om dat zo samen te doen!

Toen werd hij ziek en kon hij steeds minder. En zelfs toen maakte hij nog foto's! Gewoon vanuit zijn stoel, in de achtertuin. De achterpagina van de vorige Gidsengids getuigt daar van.

Ik hoop dat we geïnspireerd zijn geraakt door de vele plaatjes die we van zijn hand hebben mogen zien. En dat wanneer we zelf met onze camera de natuur proberen te vangen in een mooi plaatje, we dan terugdenken aan Henk.

Tineke, we wensen je heel veel kracht en sterkte nu je zonder je lieve man en maatje verder moet.

Namens IVN Enschede,
Celia Horst

Spoorfietsen en wandelen

Het is donderdagmiddag 1 augustus en alle aangemelde deelnemers melden zich bij het stationnetje naast het FBK-stadion. Na een kort welkom nemen we plaats op 3 klaargezette spoorfietsen. Er is een fiets voor 16 personen en twee fietsen voor elk 5 personen. We krijgen instructie over de spoorfietsen en de verkeersregels. De fluit van het spoorweg personeel geeft aan dat we mogen vertrekken.

Na een voorspoedige treinreis bereiken we het eindpunt. Hier verzamelen we ons op de geplaatste banken. Een mooie gelegenheid voor een terugblik op het fietsen en om iets te vertellen over o.a. het Twente kanaal, de Waarbeek en het ontstaan en de geschiedenis van de spoorlijn. Er zijn plannen voor het uitbreiden van de spoorlijn en het realiseren van een perron.

Van enkele deelnemers nemen we afscheid, zij wandelen naar de pluktuin. Met 21 deelnemers en 3 gidsen gaan we op pad in Tweekelo.

In de berm bekijken we de daar aanwezige bloeiende planten. In het kader van natuurakkers gaat het hier voornamelijk om bloemen uit een zadenmengsel dat langs de rand van de akker is ingezaaid. Soorten als korenbloem, kaasjeskruid, klapproos, zonnebloem, kamille zijn duidelijk herkenbaar.

Ook zoeken we naar insecten, en al snel gaan we over naar de zeer actuele E.P.Rups. We lopen langs enkele boor huisjes van de Akzo, bij één van de huisjes vertellen we iets over de geschiedenis van de zoutwinning in dit gebied.

Onder hoge bomen delen we spiegels uit, door die op je neus en onder je ogen te plaatsen zie je de bovenkant van bomen zonder een zere nek te krijgen. We staan stil bij akkers met aardappelen en mais en hebben het over mono cultuur en bio diversiteit. In een weide lopen schapen, kippen, ganzen en kalkoenen. Een mooi buitenleven plaatje.

Langs een sloot heeft de reuze berenklaauw zijn plek gevonden. In een houtwal zien we lijsterbes, vlier, vogelkers, meidoorn, sleedoorn, hazelaar, mispel en braam. Langs een veld met balsemien en over de Lutje Es komen we aan bij de pluktuin. Tijd voor rust en een ijsje.

Goed uitgerust lopen we het laatste stukje naar het spoor waar de spoorfietsen weer startklaar worden gemaakt. De fietsers nemen hun plaats in en brengen ons veilig weer naar het beginpunt. Na een fijne middag worden we bedankt door onze gasten. Ook deze keer kunnen we terugzien op een geslaagde middag.

Henk Brinks

Het Plukreef, meer dan een rustpunt!

Het is nu al een paar jaar traditie om na het wandelen een ijsje te eten of een kop koffie of thee te drinken bij het Plukreef. Maar wat is dat eigenlijk voor plek?

Dit rustpunt is ooit begonnen met een idee van twee schoonzussen: Jeanine en Ilse Reef. Samen bedachten ze een plan om te starten met een groente- en bloemenpluktuin op hun prachtige historische (nog in werking zijnde) boerderij in Tweekelo.

Ze hadden het idee dat veel mensen best graag met een groentetuin zouden willen beginnen, maar dat men tegelijk ook erg op kan zien tegen het vele werk en het bijkomende onderhoud. Hun idee was dus dan ook heel simpel: "Wij verrichten het werk en de bezoekers plukken dan daarvan de "vruchten" (de groenten en bloemen)!" De opzet is om groenten en bloemen te verbouwen zoals opa en oma dit vroeger ook deden in de groentetuin. En ik moet zeggen dat de tuin er ieder jaar nog weer mooier bij ligt!

Naast een rondje door de tuin, waarbij je tegen betaling bloemen mag plukken en groenten kan oogsten, is er ook een buitenterras waar genoten kan worden van ijs of een drankje. Een herkenbaar concept voor de mensen die vaker zo'n rustpunt aandoen. Maar ook binnen is er plek gemaakt voor bezoekers, een erg gezellige plek moet ik zeggen!

Voor wie nog wat wil weten over de boerderij:

Sinds 1380 is het erf bewoond geweest. Vanaf 1692 is de stamboom van de fam. Reef bekend.

De naam Reef betekend "akkerstrook". Bij zo'n reef kon een boerderij liggen en die kon zijn naam er aan ontlelen. "Het Reef" dat in 1380 "dat goet ten Reve" heette, heet tegenwoordig kortweg "Het Reef". Mooi om te zien zijn de oude gedenksteden in de boerderij.

Een bezoekje is zeker de moeite waard! Je kunt het Plukreef vinden aan de Tweekelerweg 350 in Tweekelo (gemeente Hengelo)

Celia Horst

**IVN Enschede
heeft een nieuw
mailadres:**

IVNenschedesecretariaat@gmail.com

Jaarlijks IVN-uitje

Ik bedoel het niet oneerbiedig, maar ik weet zeker dat de Grote Baas ook lid is van het IVN.

Dat moet wel, want de weersverwachting voor zaterdag 7 september 2019 was bar slecht. Code geel voor het Oosten van het land. Toen we weg gingen namen we dan ook vesten, regenjassen en paraplu's mee. Maar het was prachtig weer en dat bleef het. Mooie wolkenluchten en zon. Van de paar druppeltjes regen die vielen hadden we geen last, want op dat moment zaten we binnen aan een overheerlijke lunch.

Eerst ging de reis per auto naar scheepswerf De Waarf in Enter, waar de auto's geparkeerd werden. Vandaar liepen we naar het Internationaal Klompenmuseum. We werden er ontvangen met koffie en cake en gingen daarna naar het nabij gelegen Zompenmuseum, waar de laatste originele Enterse Zomp ligt. D.w.z. de goed geconserveerde, maar toch gehavende romp van een zomp. In de 2e wereldoorlog hebben de geallieerden (per abuis, mag ik toch aannemen) er een granaat op gegooid, waardoor het middenschip vernield werd.

De gids van het museum vertelde boeiend over deze boten, waarop de Enternaren 300 jaar geleden levendige handel dreven over de Regge naar het noorden van het land. Zo vertelde hij bij voorbeeld dat de inwoners van Enter wel "dwarsliggers" werden en worden genoemd. En dat dat een verwijzing was naar de dwarsliggers in de zomp, die de boot bij elkaar houden. Ik kon me niet aan de indruk onttrekken dat hij daar best een beetje trots op was. En terecht, beter een dwarsligger dan een grijze muis of een ja-knikker. Al was hij van geboorte geen Entenaar, hij voelde zich wel als zodanig omdat hij al heel lang in Enter woonde.

Later vertelde de man, die de winkel van het museum bemande en de courante valuta voor onze consumpties in ontvangst nam, mij in vertrouwen dat deze gids huisarts in Enter was geweest. Hij was nu met pensioen, maar toen hij zijn beroep nog uitoefende, vertikte hij het om een computer te gebruiken. Alle patiënten-gegevens had hij op kaarten staan in een kaartenbak. Computers vond hij maar niks en hij zei: "Bovendien ik ken mijn patiënten allemaal door en door".

Genieten op de Enterse Zomp - Wim Pauw

Na het bezoek aan het Zompenmuseum liepen we terug naar Scheepswerf De Waarf. Hoewel de eerlijkheid gebiedt te vermelden dat 2 personen met het autootje dit stukje reden i.v.m. slecht ter benigheid.

Scheepswerf De Waarf - Wim Pauw

In De Waarf stond een uitgebreide lunch voor ons klaar. Behalve lekker was het ook oer gezellig. IVNers zijn toffe lui. Je mag gewoon jezelf zijn en hoeft niet alleen maar over koetjes en kalfjes te praten. Want dat is iets waar ik klot-sende oksels van krijg. Maar dat is mijn persoonlijke beleving.

Nadat de innerlijke mens versterkt was gingen we scheeps op een zomp met de toepasselijke naam De Vriendschap. We voeren een stuk op de Regge. Het mooie van deze zomp was dat het een fluisterboot was. Nee, nog beter, de boot fluisterde niet eens, hij maakte helemaal geen geluid. Muisstil gleeed hij door het water. Op de boot was, behalve de schipper die aan het roer stond, een gids aanwezig die ons allerlei interessante wetenswaardigheden vertelde. Zo vertelde hij ons dat bij de poging om de Regge zijn natuurlijke bedding terug te geven, in mei van dit jaar zand opgebracht was uit de Doorbraak. Na een tijdje viel zijn betoog een beetje in het water, want ja... er waren zoveel interessante planten en andere natuurverschijnselen te zien en we waren met IVNers dus de aandacht was niet onverdeeld. Het was verbazingwekkend om te zien wat er allemaal in die korte tijd aan zaad was ontkiemd. Veel planten hadden wortel geschoten en bloeiden al. We zagen Gevleugeld tandzaad, orchideeën, Moerasvergeet-mij-nietje enz.

Na een uur gevaren te hebben legde de zomp weer aan bij De Waarf. Sommigen maakten nog een korte wandeling langs de Regge, anderen gingen nog even kijken in het Klompenmuseum en drie mensen bestelden thee en een pilsje en gingen in de zon op het terras zitten. Aan het jaarlijkse IVN-uitje was een einde gekomen. We kijken er met veel plezier op terug. Dit was geen gewoon uitje. Dit was een Zilver-uitje. Dank, heel veel dank aan alle leden van het team dat dit Zilver-uitje organiseerde.

Rita Nijenboer-Slothouber

PS. Voor de mensen die alles van zompen etc. willen te weten verwijst ik naar de site www.enterserfgoed.nl

Witte kwikstaart

Waarom is de witte kwikstaart onderwerp van dit stukje? Omdat ik een beetje eigenwijs ben, denk ik.

Ik heb het afgelopen jaar vrij veel witte kwikstaarten gezien, en vaak op plaatsen waar ik hem niet eerder ben tegengekomen. Zo bezocht een witte kwikstaart een week lang mijn tuin en het pleintje voor mijn huis. Maar ook tijdens wandelingen en fietstochten zag ik hem vaak.

Zit de witte kwikstaart in de lift? De gidsen Broedvogels in Nederland 2014, 2015 en 2017 geven alle een '-' voor de langjarige tendens, hetgeen staat voor matige afname. Op grond van mijn eigen waarnemingen verwacht ik voor 2018 en verder een herstel en zelfs een lichte toename. Eigenwijs, hè. Over een jaar spreek ik u weer.

De witte kwikstaart is een van de meest verspreide broedvogels van Nederland, maar komt nergens in grote dichtheden voor. Hij is goed te herkennen. Hij heeft ongeveer de grootte van een huismus maar oogt slanker. Met zijn witte buik en (zilver)grijze rug, met zwartwitte strepen op de vleugels en een vrij lange donkere staart, zwarte borst en zwarte pet en voor de rest witte kop is hij niet te verwarren met een andere vogel.

Kenmerkend is het wippen van de staart. Ook is zijn vlucht opvallend, golvend als een specht.

Hij eet kleine ongewervelde beestjes die hij vangt, rennend over een kortgemaaid grasveld en af en toe opvliegend. Ook op sloten met veel kroos vangt hij zijn prooi en daarom heet hij in West-Friesland ook wel kroosloperje.

In Twente wordt hij akkerman, bouwmeester, bouwmenneke, koebeesje en ploegdriever genoemd. Die laatste namen verwijzen naar zijn gewoonte om bij agrarische activiteiten attent te zijn. Een grazende koe en een ploegende boer jagen insecten op die dan een makkelijke prooi zijn.

Hij broedt in nissen in muren en schuren en onder bruggen. Voor het foerageren heeft hij dus open terrein nodig en voor het broeden bebouwing.

De Veldgids Vogelzang beschrijft zijn roep en zijn zang. De roep in vlucht is *tsjidip* en die in rust iets luider *tsjidirwit*. De zang lijkt op het gekwetter van huiszwaluwen en kan tientallen seconden duren, vrijwel zonder pauze: *prijit-tjirit-tji-tjit-tjuwit-tjuwit-titititit-prijiluwit...* Mooi toch. Dit wilde ik u niet onthouden.

PS. Mijn dochter "*hef 't nös onder 'n boom ligg'n.*" Gelukkig niet figuurlijk volgens die mooie Twentse uitdrukking (integendeel, ze is net moeder geworden van een wolk van een dochter), maar letterlijk.

Er is een eksternest uit de boom gevallen. Dat gaf mij de gelegenheid zo'n nest van dichtbij te bekijken. En inderdaad (zie Gidsengids 247) bestond het uit honderden takjes. Daarbinnen zat een nestkom van modder, van binnen bekleed met draadjes, haartjes, touwtjes, stukjes plastic. Heel interessant, maar mij viel die kom van modder op. Ik heb nog nooit een ekster modder zien verzamelen. Volgend jaar februari, maart toch maar eens goed opletten!

Nico van Diepen

Maak je eigen vogelvoederhouder

Nu langzaamaan het najaar weer in zicht begint te komen, denken we er ook weer over na hoe we de komende koude periode voor de vogels kunnen gaan zorgen.

Er zijn een hoop mensen die in het najaar een grote schoonmaak houden in de tuin en de tuin "winterklaar" maken. Alle uitgebloeide bloemen worden afgeknipt en afgevallen bladeren worden afgevoerd. De echte IVN-er weet natuurlijk allang dat je dit soort klussen beter kan uitstellen tot het voorjaar. Allereerst natuurlijk omdat al die uitgebloeide planten in de winter een prachtig silhouet vormen, zeker met een laagje sneeuw erop of bevroren rijp in de vroege morgens. Maar vooral ook omdat allerlei insecten en vogels de zaden en stengels en het losliggende blad gewoon nodig hebben! Om zich in te verschuilen, te overwinteren of juist om er voedsel te vinden. Daarom oogt menig IVN-tuin in de winter voor sommige mensen (die niet beter weten) ietwat rommelig.

Vogels naar je tuin lokken met voer is altijd leuk! Zo kun je ze op je gemak observeren. Maar tegelijk help je ze soms ook echt omdat er verder niet zoveel te vinden is. Zeker in periodes waarin het langer koud is. Op de heemtuindag werden er taartjes gemaakt voor de vogels. Hieronder een ander idee om "jouw" tuinvogels te trakteren op een smakelijk hapje.

Wat je nodig hebt is een lege (jam)pot, een houten pollepel of een mooi (vingerdik) takje (dat langer is dan de pot hoog is) en een mooi lint. Houd de pollepel of het takje langs de zijkant van de pot vast en wikkel het lint er omheen. Doe dit op twee plaatsen en maak er een mooie strik in. Voor het ophangstelsel kun je weer het lint gebruiken. Haal het lint door de twee lussen heen en maak een strik op de lengte die je mooi vindt. Vul nu de pot met wat "jouw" tuinvogels lekker vinden en hang het op een goede plaats. Als de pot leeg is, kun je hem opnieuw vullen. Oja, als je de voederpot ophangt, let er dan op dat de opening iets hoger hangt dan de bodem, anders valt het vogelvoer uit de pot.

Celia Horst

IVN Slootjesmiddag in de Esmarke, een wijkbewoner vertelt

15 juni 2019 Slootjesmiddag. Elk jaar hebben wij een straatfeest en worden er activiteiten voor de kinderen georganiseerd.

Dit jaar zijn we naar de slootjesmiddag in de landschapstuin Esmarke geweest. De vrijwilligers van IVN stonden ons bij het begin al op te wachten en legden ons uit wat precies de bedoeling was.

Onze groep werd in tweeën gedeeld, de oudere kinderen gingen zelf op pad met een telefoon en kwamen dmv een speurtocht langs planten en water, waar ze waterdieren konden vangen. De jongere kinderen bleven in de landschapstuin. Elk kind had een fleurig schepnetje meegenomen van huis.

In het water werden salamanders, slakken en visjes gevangen. Deze werden verzameld in een teil met water. Wat een vangst hadden we! Natuurlijk kon ieder beestje na afloop weer lekker zwemmen in het poeltje. Er werd uitgelegd hoe je kon zien of het een mannetjes of vrouwtjes salamander was.

Ook kon je geschminkt worden. Zo kwamen er al snel bloemen, reigers en enorme enge spinnen op de wangen. Met materialen uit de natuur werden er ook nog bootjes gemaakt. Deze werden versierd met bloemen en takjes.

We hebben een erg leuke, leerzame middag gehad. We willen alle vrijwilligers, met name Ria [Red.: Ria Pelgrim] hartelijk bedanken!

Marian Sakko

IVN Slootjesdag, de organisatie

Leuk hé, zo'n enthousiast verslag van een groep bezoekers van onze IVN Slootjesdag! Het was voor ons als organisatie van dit jaarlijkse evenement een enorm leuke verrassing om zo'n grote groep enthousiaste kinderen en begeleiders te mogen ontvangen.

Dit jaar hadden we één en ander in de voorbereiding wat anders aangepakt dan de jaren ervoor. Allereerst kregen we versterking bij de voorbereidingen: Maaïke Otten en Anton Heuven sloten zich aan bij het al bestaande team van Hanneke en Celia. En dat was heel fijn! Je merkt toch dat wanneer anderen mee gaan kijken je zelf ook weer scherper en enthousiaster wordt.

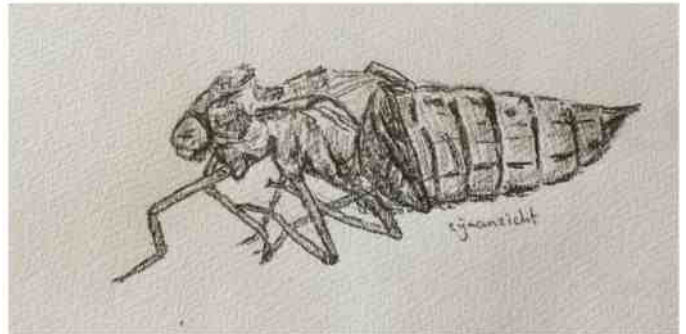
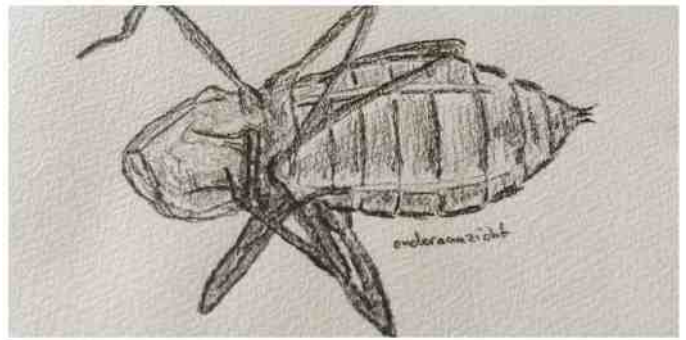
Ieder jaar starten we altijd weer met de vraag: Waar gaat de Slootjesdag dit jaar plaats vinden? Hierbij proberen we rekening te houden met het idee om zoveel mogelijk kinderen in Enschede de gelegenheid te bieden het leven in en om het water te ontdekken en beleven. Vandaar dat we niet steeds op dezelfde locatie blijven.

Maar lastig is dat soms wél! Zeker met zulke droge zomers waarin nauwelijks regen valt en veel sloten, beken en vijvers gewoon droog staan...

Waar we verder op moeten letten is of de plek toegankelijk is voor publiek, of er gelegenheid is voor het parkeren van auto's. Of de oever niet te steil is. Of er wel interessante beestjes te vinden zijn. Of de omgeving er uitnodigend uitziet. En ga zo maar door...

Dit jaar kozen we voor de natuurtuin in de Esmarke, naast het Babybos. Het Babybos is in het jaar 2001 aangelegd. Voor ieder kind dat in het jaar 2000 in Enschede geboren is heeft men daar een boom geplant. Ieder seizoen heeft zijn eigen boomsoort. En in het bos staat een groot bord waarop per seizoen alle namen van deze kinderen terug te vinden zijn. Naast het bos is een natuur en beleefstuin aangelegd met daarin van alles om te ontdekken. Zo staan er diverse fruitbomen, een groot insectenhotel, een ingezaaide bloemenweide. En er is water! Een mooie poel met steiger waar vanaf je mooi het waterleven kan bewonderen. En stapstenen om langs en door de poel te lopen. Verderop loopt er een mooie beek waar zwaluwen modder komen halen, diverse soorten planten groeien, visjes zwemmen. Een mooie plek voor een slootjesdag dus! Dat hadden we vroeg in het voorjaar al geconstateerd.

Met de slootjesdag richten we ons vooral op de basisschoolkinderen. Maar we hadden ook al eens gemerkt dat er nogal eens grotere kinderen tussen de bezoekers zitten. En om die doelgroep ook wat te bieden kwam het idee om een soort geocoach te ontwikkelen. Maaïke ging hiermee aan de slag en maakte iets bijzonder moois: een speurtocht die met behulp van een app op de mobiele telefoon en een opdrachtenblad gelopen kon worden. Het startpunt was aan het begin van het Babybos, het eindpunt bij een poel verderop. Onderweg moesten er dingen worden uitgezocht, opgespoord en ingevuld worden. Misschien hadden we hier vooraf iets meer reclame voor moeten maken... Dat had wellicht nog meer deelnemers aangetrokken.

Laatste vervelling van libellelarve - tekening Celia Horst

Voor de jongere kinderen was er ook een speurtocht. Die vond plaats in de natuurtuin en had naast de gebruikelijke onderdelen als het waterbeestjes vissen en bootjes maken ook een voelkist met daarin dingen die je in de sloot tegen kan komen, een proefje waarbij het drijven en zinken werd getest, een waterbeestjesmemory, een visspel en een post waar je geschminkt kon worden.

Al met al was het weer een heel geslaagde dag waarin we een hoop enthousiasme en verrassing op gezichten mochten ontdekken. Het is altijd weer mooi om het plezier en de liefde voor de natuur te mogen ontdekken en samen te mogen delen. Eén meisje had helaas een naar ongelukje bij de poel en hield daar zelfs een gebroken been aan over. [Red.: Inmiddels gaat het weer goed met haar.] Maar verder is de middag gelukkig voor iedereen zonder kleerscheuren verlopen. En konden we alles weer opruimen.

Het is altijd een hoop werk, zo'n evenement. In voorbereiding, maar zeker ook in uitvoering. Veel handen zijn er nodig om zo'n dag goed te laten verlopen. En we zijn dan ook erg blij met de mensen van de kraam en de gidsen die er zijn op zo'n dag. Waar we dit jaar wel tegen aan liepen was dat we waarschijnlijk vooraf niet (goed) genoeg hebben gecommuniceerd met alle betrokkenen. Daardoor liep alles in de organisatie niet even soepel. Deelnemers hebben daar gelukkig niks van gemerkt. Maar voor ons was het een leerpunt waar we volgend jaar ons voordeel mee kunnen doen.

Celia Horst

Eén van de vragen die hoorde bij de geocach was de volgende:

Welk beest leeft eerst een aantal jaren in het water en krijgt na zijn laatste vervelling vleugels en vliegt hier nu rond? Zoek het potje met daarin zijn laatste (huid) jas.

Dit is de huid van ... Libelle / Mug / Kokerjuffer / Waterspin

Vorbereiding bijzondere wandeling

Het IVN verzorgt al jaren wandelingen waarin interessante feiten worden verteld over de natuur. Vanzelfsprekend, want in de naam van het IVN staat het heel duidelijk "educatie". Ook onze afdeling Enschede doet daaraan mee. De afdeling verzorgt wandelingen voor het publiek (al of niet in een rolstoel), diverse soorten schoolwandelingen en die voor dementerende senioren. Al met al een erg gevarieerd aanbod. Wat ontbreekt - naar de mening van de PR commissie - is een excursie voor blinden en slechtzienden.

Dit idee was al eerder in 2018 met het bestuur afgestemd en heeft nu vorm gekregen. Meteen na goedkeuring met het bestuur heeft de PR commissie contact opgenomen met de landelijke organisatie voor blinden en slechtzienden Bartiméus.

Na persoonlijk overleg met hun algemeen coördinator was het idee dat - gelet op zijn enthousiaste reactie - het IVN toegang zou kunnen krijgen tot hun leden. Teleurstelling bij de PR was dan ook groot toen na 2 maanden het antwoord kwam: Geen interesse.

De PR commissie zat niet bij de pakken neer maar zocht naar manieren om in contact te komen met slechtzienden. Dat lukte uiteindelijk toen we ontdekten dat er een vereniging is van mensen met een Macula-degeneratie. Een vervelende oog afwijking die zelfs leidt tot een totale blindheid. Het IVN mocht een presentatie geven voor een aantal leden waarin informatie werd gegeven over het IVN en bedoeling van de wandelingen voor slechtzienden. Er werd enthousiast gereageerd en men wilde graag meewerken. Kort daarna volgde een oriënterend gesprek met een vertegenwoordiger van de vereniging en het IVN (gidsen en PR). Onderwerpen stonden op de agenda als "hoe om te gaan met slechtzienden", "wat wel/niet te zeggen/doen" en

hoe denkt het IVN de excursie te organiseren (startpunt - bij openbaar vervoer - lengte en veiligheid voor de slechtzienden). Het resultaat van deze bijeenkomst was dat zowel de vereniging als het IVN de excursies wel aandurfd.

De eerste "proefwandeling" werd gehouden in het bos bij het Stoink met 3 slechtzienden (waaronder 1 geheel blinde) en een van hun begeleiders. Van de IVN kant 3 gidsen (Hanneke, Erika en Hans). De uitkomst van deze proef was positief en dat we doorgaan met nieuwe excursies voor slechtzienden. Ook is gebleken dat een (1) gids per 3-5 wandelaars (exclusief de begeleiders) een betere verhouding is. Veel aandacht schenken aan "beeldend" vertellen en zo mogelijk laten voelen, ruiken, proeven en luisteren.

De vertegenwoordiger van de vereniging Macula-degeneratie maakt de wandelingen bekend bij de doelgroep. Het IVN zorgt voor "ingespeelde" gidsen. De eerste officiële wandeling is gepland begin november 2019, hopelijk onder aanwezigheid van de wethouder. Omdat dit ook voor het IVN in het algemeen een bijzondere activiteit is zal ook de pers worden uitgenodigd. Als trekker en coördinator van deze activiteiten in 2019 en 2020 kan Hans Pelgrim worden aangesproken.

Hans Pelgrim

[Red.: Op maandag 4 november a.s. staat inmiddels de eerste officiële wandeling gepland in het Stroinksbos. Wij hopen op aanwezigheid van de pers en om het bijzondere van deze wandeling te benadrukken zal de Enschedese wethouder Arjan Kampman het "startsein" geven. We wensen Hans, Erika en Hanneke veel succes.]

Stroinksbos - Hans Pelgrim

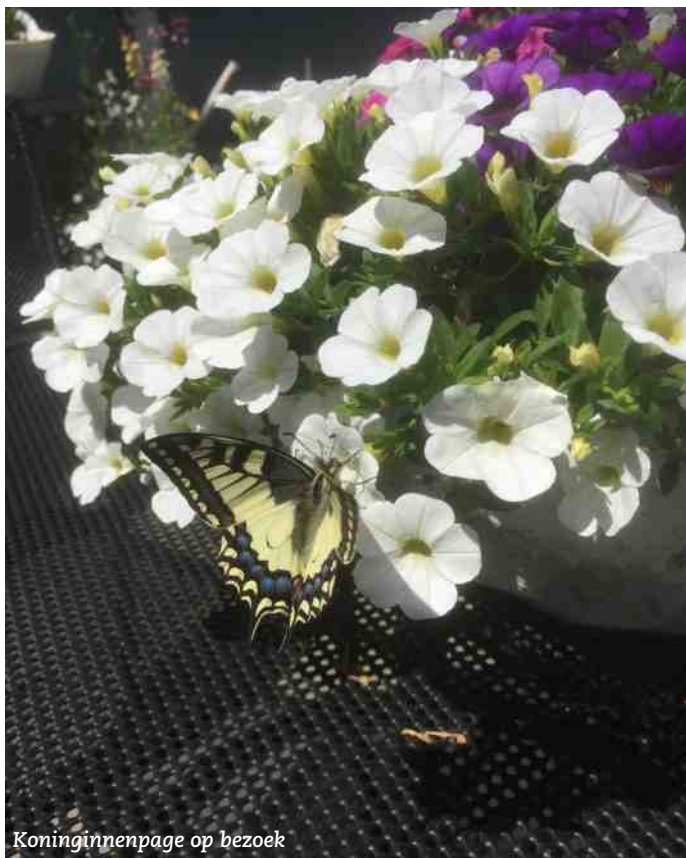
Op safari in je achtertuin

Voor bijzondere vondsten hoef je soms helemaal niet ver van huis. In de vorige Gidsengids deden we de oproep om op safari te gaan in je achtertuin of je balkon. En dat dat bijzondere plaatjes en verhalen op kan leveren kunnen we hier allemaal zien en lezen!

Ria en Hans Pelgrim werden verrast door bijzonder bezoek op hun balkon. Anne-Jan Horst (ja, de zoon van) ging ook met de camera op onderzoek uit naar het leven in de tuin en fotografeerde een vlinder met flinke slijtage aan de vleugels en een wesp op de dille in de moestuin.

En Erika van Oldeneel heeft zich zelfs een aantal uren opgehouden rond haar venkelplant om daar voor ons allemaal een bijzonder proces vast te leggen!

Leuk is dat, om zo van elkaar te kunnen zien en lezen welke ontdekkingen we doen als we even de tijd nemen om te kijken in onze eigen leefomgeving! Ik ben benieuwd welke plaatjes en praatjes we in de volgende Gidsengids mogen plaatsen. Stuur het vooral in naar de redactie onder vermelding van "Tuin-safari". We kijken er naar uit!

Koninginnenpage op bezoek

De koninginnenpage, *Papilio machaon*, profiteert van warme zomers en breidt zich de laatste jaren flink noordwaarts uit. Het is een vrij schaarse standvlinder die vooral in de zuidelijke helft van het land wordt waargenomen. De laatste jaren komen er ook steeds meer meldingen uit de rest van Nederland, tot aan de Waddeneilanden toe. Het aantal exemplaren per jaar wisselt.

Deze mooierd bezocht het balkon van Hans en Ria Pelgrim. Het lukte Ria om deze bijzondere ontmoeting vast te leggen zodat wij er ook van kunnen genieten.

Intrigerende natuur van vorig jaar: kun je je de fotoreportage van de larve van het lieveheersbeestje nog herinneren in onze Wintergids 2018? Leg hem hier maar eens naast. Erika volgde met haar camera het hele proces dat zich daarna ontfouwde.

Wat zit daar?!

Een mooie zomerdag in een doodgewoon tuintje in Glanerbrug.... Nou ja, doodgewoon?? Toch niet helemaal. Op een uitgebloeide venkelplant van bijna twee meter hoog en even zo breed speelde zich een wonderlijk tafereel af.

Omdat het zó ontzettend warm was die dag kwam ik nergens toe. Zat min of meer uitgeblust in mijn stoel een kop koffie te drinken en te bedenken hoe ik deze dertig-plus-dag door moest komen. De hond (jawel, die zwarte!) lag te slapen, geen lust om te spelen.

Mijn oog viel op de uitgebloeide vlinderstruik. Er fladderde van alles rond en ik stond op om eens dichterbij te gaan kijken. De venkel staat een paar meter verder, en daar zit ook vaak wel wat leuks op. Uit mijn rechter ooghoek zag ik iets... Fel oranje, klein, stil. Bril af en neus er bovenop. (Ik heb van die glazen waarmee ik heel dichtbij niks zie.) Het was een lieveheersbeestje. Maar oranje? Zonder stippen.

Onderaan zag ik een stukje vleugel uitsteken. En ik vond het beestje wel heel erg glanzen, alsof de lak nog moest drogen. Bril op, camera erbij. Bril af, foto's gemaakt. Zo begon het om half twaalf.

De koffie stond nog warm, even lekker opdrinken. Op de zoekkaart van lieveheersbeestjes was ik geen oranje exemplaar zonder stippen tegen gekomen... Wel: oranje met drie, elf, zeven, twee, tien stippen, zwart met tien stippen, geel met... beige met...

Zou ik een nieuwe soort ontdekt hebben of een mutant? Een kwartiertje later toch nog eens kijken bij dat beestje. Ik wist niet wat ik zag! De vleugels hingen uit, oranje, bijna doorschijnend. Wat een prachtig gezicht op die warme, nee, té warme zomerdag in mijn doodgewone tuintje in Glanerbrug.

Ik bleef er een heel tijdje bij nu, benieuwd hoe dit schouwspel verder zou gaan. Binnen twintig minuten trok de oranje kleur uit de vleugels weg.

Omdat de hond begon te piepen moesten we even een blokje om, plaspauze. Bij terugkomst, nog geen tien minuten later, waren de vleugels ingetrokken. Ook het felle oranje was wat donkerder geworden.

Het mooie van foto's maken met een mobiele camera is, dat je naderhand precies kunt aflezen hoe laat elke foto gemaakt is. Zo kan ik nu dus met bewijs vertellen, dat het beestje één minuut later veel donkerder was geworden, als een kameleon nam hij andere kleuren aan.

Daarna stokte het.... het bleef een tijdje zo er uit zien en zat maar te zitten.

Omdat ik een afspraak buiten de deur had moest ik wel gaan, helaas.

Bij terugkomst, vier uurtjes later, zat het beestje er nog. Doodstil, op dezelfde plek als waar ik hem had achtergelaten. (Omdat ik zo aan het fotograferen was, stootte ik per ongeluk met mijn elleboog tegen de plant en het beestje was er daardoor afgevallen.... Ik zette hem terug op de stengel, bij de bloeminzet. Vandaar dat ik zeker weet dat het om hetzelfde beestje ging.) De deuk in zijn achterlijf kwam niet door die val, maar hoort bij de soort!

Hij was van fel oranje naar diep zwart verkleurd, met vier grote stippen! En de onderkant liet hij me ook nog even zien, toen hij eindelijk in beweging kwam.

Wat een avontuur.... Bedankt Aziatisch lieveheersbeestje!

Erika van Oldeneel

Een personeelsuitje in het van Heekpark

Al een paar jaar werken we samen met De Posten om bewoners zo nu en dan een leuke natuurervaring te bezorgen, maar deze zomer kregen we de vraag of we dat ook voor een groepje personeelsleden konden doen. Dat is natuurlijk een leuke gelegenheid om IVN meer bekendheid te geven en als afdeling verdienen we daar ook nog wat mee. De plek werd het Van Heekpark, de datum 5 juli.

Gelukkig hielp Celia me met het maken van een programma met vooral activiteiten die we met ouderen kunnen doen, zodat de deelnemers daar een indruk zouden krijgen, maar omdat we verwachtten dat er misschien wel ouders van schoolgaande kinderen bij waren hebben er ook wat spelletjes bij gedaan die je met kinderen kunt doen.

's Morgens hadden ze een sportactiviteit en daarna trof ik de groep van negen mensen in theehuis Wattez, waar ze aan een overvloedige lunch zaten. Helaas (of maar misschien maar goed) had ik net gegeten. Het was een warme dag en ze hadden zich al aardig uitgesloofd dus wilden ze niet al te ver meer lopen die middag. Dat kwam goed uit, want zo groot is het Van Heekpark ook niet.

Het meeste is parkachtig op een nogal kunstmatige manier. Daar is het ook erg oppassen voor de processierupsen, die in de open, warme omgeving van een park goed gedijen. Midden door het park loopt de Roombeek en daar zijn natuurlijke oevers en wat grasland met bloemen. In die wat natuurlijkere omgeving is best wat te beleven, maar als je een beetje rondkijkt vind je overal in de rest van het park ook wel leuke natuurlijke dingen, zoals dennenappeltjes of andere vruchten en bessen, geurende coniferen, kleine bloempjes in het gras of onkruidjes onder de heg. Het mooiste plekje van het van Heekpark vind ik de oude berceau van beuken: een indrukwekkende groene tunnel.

We begonnen met een doorgeefspelletje, waarvoor iedereen een klein natuurvoorwerpje moest zoeken. Voor dementerenden te lang en te moeilijk om te onthouden vonden ze, maar wel geschikt voor kinderen. Met een spiegeltje (ook wel "bovensteboskijker" genaamd) onder de berceau doorlopen was een succes. Iets problematischer vond ik het reukzakje maken. Meestal gebruik je daar een klein potje voor, maar bij gebrek aan voldoende geschikte potjes probeerde ik het met kleine boterhamzakjes. Ik zeg het maar meteen: doe dit met potjes en niet met zakjes. Ten eerste vond ik ze niet geheel reukloos, wat storend is en verder kan een kind het benauwd krijgen als het er op een onhandige manier aan gaat ruiken. Bovendien begonnen de deelnemende jonge mannen er flauwe grapjes over te maken. Ik vond het wel een aparte ervaring om dat mee te maken van volwassen mensen. Het viel me mee dat het wel lukte ze verder weer serieus mee te laten doen.

Omdat de tijd beperkt was kon ik niet alle activiteiten die we voorbereid hadden uitvoeren. Wat ik me nog het beste herinner is dat iedereen het maken van een plakkaart heel leuk vond. Celia had als extraatje van gekleurd papier kleine bloemenvaasjes geknipt, die als laatste op de kaarten geplakt konden worden zodat het een boeketje op de kaart werd. Speciaal aan de heren heb ik na afloop gevraagd hoe ze deze opdracht vonden en of het ook geschikt was voor groepen ouderen met mannen erbij. Ze zeiden dat ze het leuk vonden dachten dat we het daarvoor wel konden gebruiken.

Na deze heel warme wandeling mochten we op het terras van Wattez nog even gezellig bijkomen met een koel drankje.

Hanneke van Dorp

Een verrassing van Annabelle

Annabelle, wie kent haar niet. Deze hortensia, die voluit *Hydrangea arborescens annabelle* heet, is gekweekt om mensen een plezier te doen. Zij heeft een heel grote bloemscherm, die wel twintig centimeter in doorsnee kan worden. Veel mensen vinden het een prachtige bloem. Ik had zo mijn bedenkingen: (te) grote, opvallende bloem, een beetje gemaakt, gekunsteld, onnatuurlijk.

Maar deze zomer werd ik door Annabelle verrast: Er kroop een honingbij over het bloemscherm. En terwijl ik mij verwonderd afvroeg wat die daar deed, kroop die bij opeens onder het bloemscherm en ging daar stuifmeel verzamelen. Wat blijkt: het scherm van de Annabelle bestaat uit vrouwelijke bloemen, maar onder het scherm bevinden zich piepkleine mannelijke bloemetjes, die bij tijd en wijle bijen aantrekken. Op de foto kun je ongeveer in het midden een mannelijk bloempje zien.

Nico van Diepen

Beestjes op het Aamsveen

Het is altijd weer een feestje om met kinderen het Aamsveen te verkennen.

En als er dan óók nog beestjes gevangen kunnen worden... dan kan de morgen meestal niet meer stuk! En gevangen beestjes worden natuurlijk altijd goed bekeken, gefotografeerd en óók weer netjes vrijgelaten.

In het looppotje zie je een mooie wespspin die zo goed bekeken kon worden.

En ook een kleine kikker werd op de foto vast gelegd - foto's Nico van Diepen

Word jij ook schoolwandeligids?

Binnen de basisscholen is het natuur- en milieueducatieve werk van groot belang!

Het IVN is daarom jaarlijks actief voor tientallen schoolklassen in onze gemeente. Wij doen dit niet alleen, maar in samenwerking met de afdeling Duurzaamheidseducatie van de Gemeente Enschede. Zo zijn er in het voorjaar, de zomer en het najaar activiteiten met groepen kinderen waarvoor veel schoolgidsen nodig zijn.

Ben je hierin geïnteresseerd, neem dan contact op met Dirk van de Wetering, email: dvandewetering.1@gmail.com.

Ook voor het voortgezet onderwijs verzorgen onze gidsen activiteiten. Ze worden georganiseerd voor Het Stedelijk Lyceum Lokatie Zuid en voor De Internationale School Twente.

Het Stedelijk Lyceum Lokatie Zuid:

Een jaarlijks terugkerende activiteit gedurende een week in het Aamsveen. Deze activiteit behelst het bezoeken van een drietal biotopen in dit prachtige hoogveengebied ten zuidoosten van Enschede, te weten: poel, natveen en kluunplaats. Ter plekke wordt onderzoek gedaan, worden vragen gesteld en beantwoord en tenslotte vindt verslaglegging op schrift plaats.

De Internationale School Twente:

In 2016 kregen we van de Internationale School Twente het verzoek of we "iets" wilden bedenken om hun uit het buitenland afkomstige leerlingen kennis te laten maken met de Twentse natuur. Een groepje IVN-gidsen heeft zich hierover gebogen en een natuurervaringstocht in Hof Espelo voorbereid. De leerlingen (12-15 jaar) gaan samen met IVN-gidsen en hun smartphone in de hand met behulp van QR-codes speuren naar opdracht dozen.

De in het Engels geformuleerde opdrachten in de opdracht dozen laten de leerlingen nadenken over het (boeren)leven op Hof Espelo in vroeger tijden, de natuur en het beheer daarvan, de Tweede Wereldoorlog (splitterboxen) en de loop van de beken. Ze zullen leren welke bomen hier voorkomen, welke rol de heide speelde in de landbouw en nog veel meer. De inhoudelijke voorbereiding wordt opgenomen in de reguliere lessen en al het geleerde zal in de klas worden gepresenteerd. Het is de bedoeling dat, als alle activiteiten zijn gedaan, de leerlingen in kleine groepjes hun ouders eenmalig gaan gidsen door Hof Espelo.

Ben je geïnteresseerd om mee te werken aan (één van) beide activiteiten of heb je anderszins vragen hierover, neem dan contact op met Lidy Vrijheid via secretariaat IVN-Enschede: IVNenschedesecretariaat@gmail.com

Een Tiny Forest voor... de La Res!

In de vorige Gidsengids stond het al: Enschede krijgt twee Tiny Forests! Ieder die beschikte over een goede locatie én een plan kon dat indienen voor 4 augustus.

Er waren 10 inzendingen, waarvan een flink aantal aan alle gestelde voorwaarden voldeden en een heel goed plan hadden. Eigenlijk had de jury wel meer dan twee winnaars aan willen wijzen omdat er meer scholen en wijken waren waar een Tiny Forest zo'n mooie aanvulling op het schaarse groen zou zijn en een fijne plek voor kinderen om iets over natuur te leren. Misschien kunnen die plannen later nog eens uitgevoerd worden. Voorlopig is er maar geld voor twee en de 'winnaars' werden Bewonersinitiatief Beien en OBS De La Res.

Op 18 september j.l. was het dus feest bij basisschool La Res; hun plan en locatie zijn uitgekozen. Deze school krijgt een heus Tiny Forest. Hanneke van Dorp was er getuige van en maakte de foto's.

*De bekendmaking: hier gaat een Tiny Forest komen!
Het team van Beien (Bewoners Initiatief Enschede Noord) heeft gewonnen!*

De leerlingen van de La Res laten zien hoe het er straks uit gaat zien en staan met elkaar als "bomen" op de plek van het toekomstige Tiny Forest.

Zonnig feestje in de Heemtuin

Wat hebben we geboft met het weer zondag 22 september. De zon liet zich van haar beste kant zien en het was gezellig druk in het Ledeboerpark, waar van alles te doen was voor het hele gezin.

De Bijenvereniging had het Koetshuis opengesteld voor belangstellenden en in het Wönner was een tentoonstelling over eekhoorns in de winter.

En in de heemtuin werd de Heemtuindag gevierd met o.a. de bekende IVN-infokraam, waar Ineke en Jan Willem weer allerlei leuke cadeautjes en prachtige natuurboeken te koop hadden. Bij de kraam ernaast liep je het water in de mond bij het zien van alle eigengebakken taarten en muffins, bereid door Frieda, Barbera en Yvonne. Aan de overkant stond een kraam met pompoenen en oude appelpassen waar je ook heerlijke appelsap kon drinken.

We hadden drie kinderopdrachten georganiseerd. Eén over de transformatie van vlinders en rupsen bij Maaïke, één waarbij kinderen als eekhoortjes hun wintervoorraad van pinda's konden begraven, om ze even later weer op te zoeken samen met Janneke (ca. de helft van de pinda's werd weer teruggevonden..), en er was een tuinvogelopdracht met verschillende soorten vogelvoer bij Pim. Bij elke opdracht kregen ze een stempeltje en daarna mochten ze bij Magda een eigen vogelvoer taart maken.

Ook de dierentekenaar Sjoerd Horst, met zijn prachtige tekeningen, en de wilgentenvlechtster Carla Slotboom, met haar mooie libelles voor in de tuin, trokken veel aandacht. Hanneke gaf op verzoek enthousiast een rondleiding in de Heemtuin en de heer Hennie Hannink zorgde voor een vrolijke noot op zijn accordion. Hiernaast zie je een impressie van een geslaagde Heemtuindag, met voor elk wat wils..

Impressie van een geslaagde Heemtuinmiddag, omlijst met accordeonmuziek van Hennie Hannink.

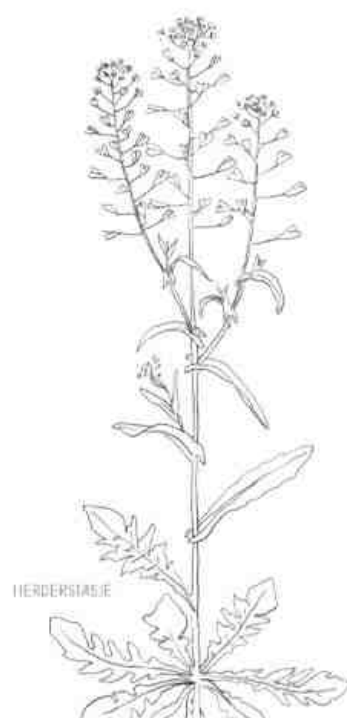
Hartjes en tasjes aan een steeltje

De vorige keer schreef ik over de Weegbree, een kruid dat zich onder onze voeten langs paden en wegen over de hele wereld heeft verspreid. Deze keer wil ik je graag weer door de knieën laten gaan voor een onkruidje waar best wat meer over valt te zeggen: het Herderstasje, *Capsella bursa-pastoris*.

Het is een van de meest voorkomende planten in ons land en je kunt het Herderstasje heel het jaar rond vinden. Het is een plantje dat zich erg gemakkelijk aanpast en weinig veeleisend is. Een plekje tussen de stoeptegels, in de berm langs de weg. Hij redt zich ermee! Al is het wel zo dat wanneer de omstandigheden gunstiger zijn, de plant ook groter wordt.

Wat mij als kind al aansprak waren de vruchtjes aan het plantje: het lijken net hartjes, of omgekeerde pijlpuntjes. Tenminste dat was wat ik er bij bedacht. Anderen zeggen dat het precies de vorm heeft van een tasje dat een herder in de tijd van de Middeleeuwen altijd bij zich droeg. Vandaar ook de naamgeving. *Capsella bursa-pastoris* betekend letterlijk “beurs van de herder”.

Maar wist je ook dat dit dappere onkruidje hele nuttige eigenschappen heeft? Zo zijn alle delen van de plant eetbaar. De bladeren kun je door de sla doen of stoven als spinazie. De zaden bevatten olie die vroeger werd gebruikt als lampenolie of ter vervanging van mosterdolie. Je zou ze ook zo kunnen eten, dan smaken ze wat zoetig. De bloempjes hebben een lichte koolsmaak (niet raar als je bedenkt dat het bij de familie van de kolen hoort). En tot slot smaakt de lange penwortel lekker pittig. In veenlijken en bij opgravingen hebben ze restanten aangetroffen van de zaden van dit plantje. Zo weten we dat

men al lang geleden gebruik maakte van dit superplantje! Men kweekte het plantje niet alleen als voedingsmiddel, maar ook vanwege de geneeskrachtige kwaliteiten. Een aftreksel van deze plant zou bloedingen kunnen stelpen.

Tot slot nog een tip voor alle lezers die bang zijn voor de oprukkende wolven in Nederland:

In Ierland waren herders er lange tijd van overtuigd dat wanneer een schaap een ketting gemaakt van herderstasje droeg, deze onvindbaar of onzichtbaar was voor wolven. Het is het proberen waard toch?

Celia Horst

De IVN Natuurkoffer

De Natuurkoffer is een koffer vol natuurproducten om ouderen die niet goed ter been zijn de natuur te laten beleven zonder dat zij daarvoor de deur uit hoeven.

Vrijwilligers van IVN trekken met deze koffer langs zorgcentra om de zintuigen van ouderen te prikkelen: de geur van dennennaalden, het zien van natuurbeelden, het voelen aan een ruwe bolster van een kastanje, het proeven van zelfgemaakte bramenjam. Hierdoor komen herinneringen naar boven die aanleiding zijn voor een gesprek. De natuur wordt ingezet als middel om herinneringen op te halen, gesprekken te stimuleren en het sociaal isolement te doorbreken. Sinds enige tijd is ook onze afdeling in het bezit van deze koffer. Bij onze bezoeken aan de Posten kunnen we hem goed gebruiken. Maar misschien zijn er nog wel meer momenten te bedenken waarop er gebruik gemaakt kan worden van deze Natuurkoffer.

Nieuwsgierig naar de inhoud en de mogelijkheden?
De koffer staat bij Nico van Diepen.

To Autumn (1819)

I

Season of mists and mellow fruitfulness!
Close bosom-friend of the maturing sun;
Conspiring with him how to load and bless
With fruit the vines that round the thatch-eaves run;
To bend with apples the moss'd cottage-trees,
And fill all fruit with ripeness to the core;
To swell the gourd, and plump the hazel shells
With a sweet kernel; to set budding more,
And still more, later flowers for the bees,
Until they think warm days will never cease,
For summer has o'er-brimm'd their clammy cells

II

Who had not seen thee oft amid thy store?
Sometimes whoever seeks abroad may find
Thee sitting careless on a granary floor,
Thy hair soft-lifted by the winnowing wind;
Or on a half-reap'd furrow sound asleep,
Drows'd with the fumes of poppies, while thy hook
Soars the next swath and all its twined flowers:
And sometime like a gleaner thou dost keep
Steady thy laden head across a brook;
Or by a cyder-press, with patient look,
Thou watchest the last oozings hours by hours.

III

Where are songs of Spring? Ay, where are they?
Think not of them, thou hast thy Music too,-
While barred clouds bloom the soft-dying day,
And touch the stubble-plains with rosy hue;
Then in a wailful choir the small gnats mourn
Among the river shallows, borne aloft
Or sinking as the light wind lives or dies;
And full-frown'd lambs loud bleat from hilly bourn;
Hedge-crickets sing; and now with treble soft
The red-breast whistles from a garden-croft;
And gathering swallows twitter in the skies.

John Keats (1795-1821)

John Keats was een Engelse dichter uit het tijdperk van de Romantiek. Hij leidde een kort maar intens leven en wordt gerekend tot de belangrijkste dichters van zijn generatie. Het werk is een ode aan de herfst. Waarin in het eerste deel beschreven wordt hoe het seizoen met zijn milde klimaat bijdraagt aan het rijp worden van een overvloedige oogst. In het tweede deel worden personen beschreven die op een ontspannen, geduldige en zelfs genietende manier bezig zijn met het binnenhalen van de oogst. In het derde deel wordt gerefereerd aan de lente (where are the songs of spring? Ay, where are they?) Hier wordt opnieuw de schoonheid van de herfst benadrukt, die zijn eigen muziek kent, en zijn eigen unieke kleuren. Ook in dit deel wordt de volheid en vervolmaking van de herfst besproken, maar zijn er ook duidelijke aankondigingen van de komende winter. (bron:Wikipedia)

Annemarie Steffens

Wespspin, *Argiope bruennichi*

Wat een mooie spin is het toch, de wespspin die ook wel **tijgerspin** genoemd. Toch ziet hij er gevaarlijker uit als dat hij/zij is. Deze spin kan niet steken zoals de naam wespspin doet vermoeden. En een beet van deze spin is voor ons mensen echt volkomen ongevaarlijk.

De naam van deze spin heeft vooral te maken met het uiterlijk van deze spin. En vooral het vrouwtje is behoorlijk groot! Met haar 15 millimeter behoort ze tot een van de grootste Europese spinnen. Ze heeft een zwart achterlijf met heldere gele, witte en diepzwarte grillige banden lijkend op uiterlijke kenmerken van een wesp. Het kopborststuk is zilverachtig behaard en de poten zijn duidelijk bruinzwart met geelgrijze ringen. Ondersteboven zittend in het web valt de spin daardoor goed op, maar wordt door veel vijanden juist met rust gelaten vanwege het wespachtige uiterlijk.

Door de grote dikke poten is het vrouwtje aanzienlijk groter dan het mannetje. De mannetjes zijn dofbruin en veel kleiner, ze worden maximaal 5 millimeter lang.

Het mannetje van deze soort kan hooguit twee keer paren omdat hij bij het paren een van zijn twee genitaliën in het vrouwtje laat zitten. Dat verkleint de kans dat andere mannetjes zich succesvol kunnen voortplanten met het

Wespspin (*Argiope bruennichi*) foto's Erika van Oldeneel

vrouwtje. Mannetjes weten een onsuccesvolle bevruchting te vermijden door een maagdelijk vrouwtje te verkiezen. Zo'n vrouwtje scheidt een specifiek feromoon uit dat opgepikt wordt door mannetjes.

Het mannetje wordt na de paring vrijwel altijd ingesponnen en later opgegeten door het vrouwtje, zodat een tweede paring uitzonderlijk is. Hij dient het vrouwtje tot voeding, wat de ontwikkeling van zijn nageslacht ten goede komt. Als het mannetje geluk heeft is het vrouwtje pas verveld, dan zijn haar kaken nog zacht en maakt hij de grootste kans om te paren zonder opgegeten te worden voor zijn sperma is afgegeven.

Een mannetje leeft ook aanzienlijk korter, nadat hij volwassen is slechts enkele dagen. Ongeveer een maand na de paring, rond augustus, worden de eitjes afgezet in een relatief enorme, gelige eicocon. Een cocon bevat honderden eitjes en wordt door het vrouwtje bewaakt tot ze sterft. Ongeveer een maand nadat de cocon is gesponnen komen de jonge spinnetjes uit het ei, maar ze verlaten de cocon pas in maart van het volgende jaar. Gedurende de winter kunnen de donker gestreepte eicocons worden aangetroffen. Ze zijn moeilijk over het hoofd te zien omdat ze zo groot zijn als een golfbal en meestal laag tussen grashalmen of struiken worden opgehangen.

De Wespspin heeft vooral springende en laagvliegende prooien zoals sprinkhanen, libellen en kevers op haar menu staan. Het zijn de beestjes die tussen de grassen leven. En dat is ook precies de plek waar je haar bijzondere web kunt aantreffen.

De Wespspin hangt altijd ondersteboven in het wielweb, dat te herkennen is aan de twee extra zigzag matjes die straalsgewijs vanuit het centrum zijn aangebracht. De exacte functie hiervan is niet bekend.

Bronnen: Wikipedia, vroegevogels.nl, natuurland.be.

“Maakt een spin in het web een scheur?
Dan klopt de stormwind aan de deur!”

Speuren naar paddenstoelen

Zouden er ondanks alweer een lange warme en vooral ook droge zomer nog paddenstoelen te vinden zijn? Vorig jaar vonden we tijdens de excursie op de Lonnekerberg nog een leuke diversiteit aan soorten waarover de gids interessante dingen wist te vertellen.

Dit najaar gaan we weer op onderzoek uit en hopen we ook deze keer van alles te ontdekken over deze bijzondere opruimdiensten en voedselbronnen van de natuur. Benieuwd wanneer dat gaat plaats vinden? Kijk dan vlug in de agenda achterin deze Gidsengids!

En als je mee gaat, neem je camera dan mee en verras de redactie met een paar mooie foto's en misschien ook wel een bijzonder verhaal.

Foto Nature Today

Goed nieuws: de comeback van de Heideknotszwam

De Heideknotszwam is uitgeroepen tot Paddenstoel van het jaar 2019

In de dertiger jaren van de vorige eeuw kwam de Heideknotszwam zeer algemeen voor in Nederland. In de jaren zeventig en tachtig is hij door verzuring en vermeting een grote zeldzaamheid geworden. Sinds ongeveer 2000 is hij aan een opvallende comeback bezig: het aantal waarnemingen is sterk toegenomen. De Heideknotszwam wordt nu op de Rode Lijst (slechts...) als 'kwetsbaar' vermeld.

De comeback van de Heideknotszwam is vooral te danken aan een vermindering van de verzuring sinds ongeveer 1995. Ook door reductie van de stikstofbelasting en toename van plagwerkzaamheden in heidegebieden hebben hieraan bijgedragen. Hierdoor ontstonden er voedselarme mineraalrijke bodems waar de Heideknotszwam van houdt. 2018 was een slecht jaar voor de Heideknotszwam (en de heide...) vanwege de lange, warme, droge periode. Begin dit jaar werden er onder invloed van het zachte winterweer weer veel paddenstoelen gemeld: er werden onder andere op twee plaatsen Heideknotszwammen gevonden.

Bron : www.naturetoday.com

Publiekswandelingen

Sinds een paar maanden heeft onze afdeling een nieuwe werkgroep: Werkgroep Publiekswandelingen.

Lidy Vrijheid staat als kapitein aan het roer van dit scheepje en hoopt op wat meer bemanning. Heb jij een mooie plek in gedachten waar je van alles over kan en wil delen met anderen die ook enthousiast worden van de natuur? Of heb je andere ideeën over wat je zou kunnen doen voor deze werkgroep? Geef het dan door aan Lidy!

Stuur je mail naar: ivnenschedesecretariaat@gmail.com

Van de redactie

De herfst is weer in het land! Langzaamaan zien we de natuur weer veranderen.

Spreeuwen verzamelen zich en voeren op het moment iedere avond de meest ingewikkelde dansen uit in de lucht. Een machtig iets om naar te kijken! Ganzen vullen de leeg gekomen akkers en doen zich te goed aan afgevalen maïskorrels, achtergebleven nadat de grote allesvernietigende machines er met geweld over heen zijn gegaan. Het nieuwe seizoen is duidelijk begonnen!

En hier is dan eindelijk ook de herfstuitgave van de Gidsengids! Een mooi moment om terug te blikken naar het voorbije seizoen. In deze Gidsengids valt daar dan ook van alles over te lezen en bekijken!

De Gidsengids kent inmiddels een aantal steeds terugkerende rubrieken. Denk aan de vogels (van Nico), intrigerende natuur (vanuit het perspectief van Tineke), tuinsafari, een rubriek over planten die je zomaar tegen kunt komen op je pad (gezien door Celia), het stuk van de voorzitter (Hanneke), verhaaltje van de redactie, enz. En daar is nu dan een nieuwe rubriek bijgekomen! Vanaf deze Gidsengids mogen we iedere uitgave gaan genieten van een mooi gedicht dat aansluit bij het seizoen. Annemarie Steffens gaat dat verzorgen. Heb jij ook een goed idee voor in de Gidsengids? Neem dan contact op met de redactie!

De redactie wenst haar lezers veel leesplezier en een mooie herfst vol met momenten van verrassing en verwondering.

Kopij voor de winter-uitgave graag insturen vóór 23 november a.s.

Dankbetuiging

Na zijn werk als TV-cameraman heeft Henk via IVN-Enschede de natuurfotografie ontdekt. Hij heeft altijd met enorm veel plezier foto's gemaakt voor onze Gidsengids.

Graag wil ik leden van IVN Enschede bedanken voor alle warme reacties, bezoeken en kaartjes tijdens Henks ziekbed. Het ontroerde ons. Ook na het overlijden van Henk, bij de afscheidsplechtigheid, en nu nog, zijn alle blijken van medeleven een grote steun. Het troost me en het sterkt me. Dank je wel, Tineke.

Agenda

Zaterdag 28 september

Europese Dag van de Paddenstoel

De vierde zaterdag van september is de 'Europese Dag van de Paddenstoel' (European Mushroom Day). Op deze dag worden er in heel Europa honderden activiteiten georganiseerd waarbij paddenstoelen centraal staan.

Doelen van de 'Europese Dag van de Paddenstoel' zijn:

- publieke belangstelling voor paddenstoelen vergroten
- kennis over paddenstoelen en schimmels vergroten
- activiteiten organiseren rond paddenstoeleneducatie
- noodzaak van bescherming van leefgebieden van zeldzame en bedreigde paddenstoelen onder de aandacht brengen
- traditionele volksnamen van paddenstoelen in de wereld verzamelen en beschermen

De eerste dag van de paddenstoel werd gehouden in 2016. Jaarlijks zal de 'eetbare paddenstoel van het jaar' bekend worden gemaakt en als thema voor het desbetreffende jaar gelden.

De Nederlandse Mycologische Vereniging (NMV) verzorgt de activiteiten in Nederland.

4 t/m 11 oktober

De Week van Duurzaamheid

Er worden verschillende activiteiten georganiseerd rondom duurzaamheid op de campus van de UT en in het centrum van Enschede. Het thema van dit jaar is: Sustain our World, Design your Future.

Meer informatie en het programma kun je vinden op de Engelse website: www.utwente.nl/sustainability-week.

Donderdag 10 oktober

Interne lezing Waterschap Vechtstromen voor leden en donateurs

Locatie: Nivon gebouw Dotterbloemstraat 120

Tijd: 19.30 uur

Meer informatie kun je vinden op de pagina hiernaast.

Zaterdag 26 oktober

Nacht van de Nacht

Op Hof Espelo verzorgen Landschap Overijssel en IVN Enschede samen weer een aantrekkelijk programma voor jong én oud. Dit jaar is er gekozen voor het thema "Nacht-dieren". Kijk voor meer informatie op www.landschapoverijssel.nl

Zaterdag 2 november

Natuurwerkdag

Samen buiten aan de slag voor de wilde bij, vlinder, zandhagedis of de ijsvogel op de Natuurwerkdag!

Maak zaterdag 2 november broeihopen voor de ringslangen, vogelwanden voor de ijsvogels of plant bloembollen voor de bijen.

Het is leuk en gezellig om buiten aan het werk te gaan tijdens de grootste vrijwilligersdag in het groen! Ga zelf aan de slag voor natuur dichtbij!

Voor meer info zie: www.natuurwerkdag.nl

foto Anne-Jan Horst

Excursies

Zondag 6 oktober

IVN Paddenstoelenwandeling

Startpunt: Witte hek aan de Bergweg Lonnekerberg

Tijd: 13.30 uur

Maandag 4 november

IVN wandeling voor blinden en slechtzienden

Waar: in het Stroinksbos bij de wijk Stoinkslanden Enschede

Gelet op de veiligheid van de blinde en slechtziende deelnemers, is deze wandeling niet vrij toegankelijk voor publiek. Dit in afwijking van onze reguliere wandelingen.

Vrijdag 8 november

IVN wandeling door de Enschedese wijk Strokhorst

Startpunt: Boerderij het Volbert (ingang tegenover Hoge Boekelerweg nr. 120)

Tijd: 14.00 - 16.00 uur

ivn natuur
educatie
Enschede

IVN Enschede heeft een nieuw mailadres:

IVNenschedesecretariaat@gmail.com

Schoolactiviteiten

Maandag 30 september t/m vrijdag 18 oktober

Najaarsactiviteiten basisonderwijs Ledeboerpark

Woensdag 6 november

Vergadering Schoolwandelwerkgroep
Start: 9.30 uur

Erve Leppink

Maandag 7 oktober

Groene middag met de bewoners van Erve Leppink

Donderdag 17 oktober

Rolstoelwandeling met de bewoners van Erve Leppink

Lijkt het je leuk om mee te helpen bij deze activiteiten?
Stuur dan een mail naar secretariaat@groen-verbindt.nl

Interne lezing: waterschap Vechtstromen

Geachte leden en donateurs,

Hierbij nodigt het bestuur u uit om een boeiende presentatie bij te wonen, welke op **donderdag 10 oktober a.s.** zal worden verzorgd door de "watergraaf" van het Waterschap Vechtstromen, de heer prof. S.M.M.(Stefan) Kuks.

Een "watergraaf" staat aan het hoofd van de ambtelijke organisatie van een waterschap en wordt door de Kroon voor een periode van 6 jaar benoemd als onafhankelijk voorzitter van zowel het algemeen als het dagelijks bestuur van het waterschap. De Waterschappen hebben kort samengevat de wettelijke taak er voor te zorgen dat er voldoende schoon water beschikbaar is en dat het water veilig achter de dijken blijft. Tevens beheren ze de waterwegen en zorgen ze voor een goed beheer van ons afvalwater.

De heer Kuks zal ons o.a. vertellen over de uitdagingen waarvoor het Waterschap thans staat, mede in verband met de klimaatveranderingen.

Het belooft een interessante avond te worden, aangezien de waterproblematiek uiteraard ook van zeer groot belang is voor de natuur.

De presentatie vindt plaats in het NIVON-gebouw, en begint om 19.30 uur.

De zaal is open vanaf 19.00 uur. De toegang is gratis. Koffie en thee verkrijgbaar voor 1,50 euro per kop.

De Regge - Erika van Oldeneel

INDIEN ONBESTELBAAR: REDACTIE GIDSENGIDS
BURGEMEESTER STROINKSTRAAT 375
7547 RH ENSCHEDE

ivn natuur
educatie
Enschede

Tandzaad (Bidens)

Distelpluis

Stokroos (Alcea rosea)

Papaver - foto's Anne-Jan Horst